

Krádež a vliv římského práva v českém městském právu

JUDr. Vilém Knoll, Ph.D.* – Mgr. Petr Dostálík, Ph.D.**

Kodifikace českého městského práva byla po polovině 16. století zpracována z iniciativy zemského sněmu a rady Starého Města pražského. Rozhodný podíl na její konečné podobě měl Pavel Kristián (Křest'an) z Koldína.¹ V roce 1579 byla vydána pod názvem „Práva městská království Českého“ tiskem.² Ještě v téže roce přijal císař Rudolf II. a přislíbil mu svou podporu. Za závazný pro městskou praxi pak prohlásili zákoník 12. ledna 1580 radové apelačního soudu s tím, že „rozsudkové a nálezové, na ta práva učiněná, vrchním právem budou stvrzováni“. Přesto jeho prosazení bylo komplikované. Zejména se mu bránila severočeská města v čele s Litoměřicemi, která se řídila magdeburským právem, protože zákoník byl vypracován na základě práva pražsko-brněnského, tedy jihoněmeckého. V rámci dlouholetých a těžkých vyjednávání byl na jejich objednávku v roce 1571 vypracován „Extrakt hlavnějších a přednějších artikuluov z práv saských aneb magdeburských“. Ve „Srovnání Práv Pražských s Právy Magdeburskými“ ho jako nezpůsobitelný k unifikaci odmítl nejspíše sám Koldín. Až na zemském sněmu zasedajícím na přelomu let 1609 a 1610 uznali zástupci Litoměřic Koldínova „Práva městská“ za závazný zákoník a konečně tak došlo k sjednocení českého městského práva. Územní platnost zákoníku se však postupně rozšiřovala i mimo samotné Čechy. Hned zpočátku, ještě v 16. století, se zákoníkem začalo řídit Těšínsko. Posléze nařízením z let 1697 a 1709 rozšířil císař

* Západočeská univerzita v Plzni, Právnická fakulta
** Univerzita Palackého Olomouc, Právnická fakulta

¹ Blíže k jeho osobě A. Rybička, Mistr Pavel Krystián z Koldína. In: Časopis Muzea království českého 38, Praha 1864, s. 393–405; Práva městská Království českého a Markrabství moravského spolu s jejich krátkou sumou od M. Pavla Krystiána z Koldína. Ed. J. Jireček, Praha 1876, s. XVII–XXX; K. Hostaš, O Klatovské rodině Krystiánů (Křest'anů) z Koldína. In: Časopis Muzea království českého 70, Praha 1896, s. 123–126; J. Čelakovský, z Koldína Krystián. In: Ottův slovník naučný 14, Praha 1899, s. 542; H. Jireček, Právnický život v Čechách a na Moravě v tisícileté době od konce IX. do konce XIX. století. Praha – Brno 1903, s. 361–366; P. Jánošíková – V. Knoll – A. Rundová, Mezníky českých právních dějin. Plzeň 2010, s. 52.

² Edice viz Práva městská..., s. 3–395; Codex juris bohemicus. Tomi IV. pars III. Monumenta juris municipalis sectio II. Mag. Pavli Christiani a Koldin Jus municipale regni bohemiae una cum compendio ejusdem juris – Artikulové práv městských. Ed. J. Jireček, Praha 1876.

Leopold I. jeho platnost i na moravská města. Ve Slezsku započala jeho aplikace rokem 1717. Ještě širší platnosti se mu dostalo v roce 1784, kdy se jím začaly řídit také soukromoprávní poměry poddaných na Moravě a ve Slezsku. Platnost jeho soukromoprávních norem skončila zčásti vydáním josefinského občanského zákoníku v roce 1786, definitivně však až v roce 1812 s účinností Všeobecného občanského zákoníku z roku 1811.³

Z Koldínovi práce je jasně patrné, že se dobře vyznal v dobovém právu i správních zvyklostech. Při sestavování zákoníku vycházel ze své praxe, kde se seznámil zvláště s pražským právem, ale i z brněnsko-jihlavského práva a použil i právo zemské. Již řadou autorů bylo upozorněno na to, že v zákoníku jsou patrné silné vlivy římského a kanonického práva, přičemž z římského práva pochází systematika zákoníku a také řada ustanovení, z nichž část byla údajně převzata prostřednictvím brněnských sentencí. Opakovaně pak bylo v obecné rovině konstatováno, že v Koldínově díle vrcholí recepce římského práva nejen v právu městském, ale v českém právu vůbec.⁴ V. Urfus se přitom domníval, že romanizovaná ustanovení tohoto zákoníku „odrážejí vliv soudobé prakticky orientované římskoprávní literatury“.⁵

Problematikou pramenů Koldínových Práv městských se v minulosti blížie zabýval J. Štěpán. V rámci své práce věnoval pozornost také recepci římského práva a identifikoval řadu fragmentů zejména z Digest, které se v textu zákoníku různým způsobem promítly. Výsledkem jeho práce však jsou zejména tabulky informující nás o vzájemném vztahu jednotlivých pramenů, přičemž obsahovým souvislostem jednotlivých ustanovení se věnoval zcela minimálně. Ostatně i

³ H. Jireček, Právnický život..., s. 369–372, 424; J. Štěpán, Litoměřický Extrakt z r. 1571. Příspěvek k dějinám magdeburského práva v Čechách. In: Miscellanea historico-iuridica. Sborník prací o dějinách práva napsaných k oslavě šedesátin JUDra Jana Kaprasa, řádného profesora Karlovy univerzity, jeho přáteli a žáky, Praha 1940, s. 256–277; J. Štěpán, Studie o kompilační povaze Koldínových Práv městských. Praha 1940, s. 10, 105; P. Jánošíková – V. Knoll, Ke kodifikaci městského práva v Čechách. In: Vývoj právních kodifikací. Sborník z mezinárodní konference, Brno 2004, s. 247–249; P. Jánošíková – V. Knoll – A. Rundová, Mezníky..., s. 60.

⁴ H. Jireček, Právnický život..., s. 367–369; J. Štěpán, Studie..., s. 14–103, 107–116; J. Štěpán, Ke krystalizačnímu procesu městského práva českého. In: Městské právo v 16.–18. století v Evropě, Praha 1982, s. 267–276; V. Urfus, Recepce římského práva a římskoprávní kultura za feudalismu a v počátcích kapitalismu. Praha 1987, s. 47–48; P. Jánošíková – V. Knoll, Ke kodifikaci..., s. 249–250.

⁵ V. Urfus, Recepce..., s. 47.

přímého textového srovnání se dotkl jen okrajově.⁶ Autoři se proto zaměřili nejen na formální, ale zejména na konkrétní obsahové srovnání.

Zajímavá je rovněž otázka recepce, i když by bylo lépe mluvit spíše o romanizaci či pořímšťování práva⁷ v Koldínově zákoníku. Pronikání římského práva do mladších právních řádů se tradičně označuje jako recepce římského práva. Ta však probíhala ve dvou liniích. Tou první, která je skutečnou recepcí, bylo přímé přejímání římskoprávního vzoru do práva domácího a tou druhou pak byl nepřímý vliv na právní vývoj prostřednictvím tvůrců a uživatelů práva, kteří při své činnosti využívali svých římskoprávních znalostí, získaných zejména univerzitním studiem. Tuto druhou linii je proto přesněji nazývat romanizace práva. Ta se na rozdíl od plné recepce často projevuje jen ovlivňováním vnějších znaků. Jedním z nich je užívání latinské římskoprávní terminologie, dalším pak přebírání římskoprávní systematiky, přičemž obsahu jako takového se však tento postup dotýká jen minimálně.⁸

V otázce vlivu římského práva na právo české je třeba rozlišovat jednotlivé právní okruhy, mezi kterými velké rozdíly. Obecně se uvádí, že české právo zemské bylo natolik vyspělé, respektive tradicionalistické až nacionalistické, že se bránilo vlivu „cizích“ práv, tedy i recepce norem římského práva.⁹ Praxí jednotlivých „učených znalců práva“, kteří měli univerzitní vzdělání, však i zde pronikali do právních listin jednotlivé prvky – formulace, obraty, jednotlivé instituty. Tento vliv však nesmí být přeceňován.¹⁰

Naopak pod silným vlivem „římským“ bylo právo kanonické¹¹ a právo městské. Chybí však soustavnější práce, která by podala obraz toho, do jaké míry bylo městské právo ovlivněno právem římským, a to jednak v textu jednotlivých

⁶ J. Štěpán, Studie..., passim.

⁷ O této otázce viz F. Čáda, K recepci v českém právu. Pokus o souhrn novějších výsledků. In: Právník 71, č. 1–2, Praha 1932, s. 8–14, 45–46.

⁸ L. Vojáček – K. Schelle – V. Knoll, České právní dějiny. Plzeň 2010, s. 123–125.

⁹ O vlivu římského práva na právo zemské viz M. Boháček, Římské a kanonické právo v díle Všehrdově. In: Právněhistorické studie 7, Praha 1961, s. 147–199.

¹⁰ M. Boháček, Římské právo v listinné praxi českých zemí 12.–15. století. In: Sborník archivních prací 24/2, Praha 1974, s. 461–486; nejnověji N. Štichová, Obligační právo ve světle českého diplomatického materiálu ve 13. století. In: Naděje právní vědy. Býkov 2010. Ed. V. Knoll, Plzeň v tisku.

¹¹ Blíže A. Debinski, Kosciol i prawo rzymskie. Lublin 2008.

právních pramenů městského práva (Právní kniha písaře Jana,¹² dílo Brikciho z Licka,¹³ Koldínův zákoník), jednak v archivních pramenech.

M. Boháček v otázce recepce římského práva v právu městském uvádí, že na počátku novověku proniklo římské právo díky právní knize písaře Jana velmi podstatně do praxe městských soudů, a to nejméně v rozsahu v jakém římské právo recipuje právě kniha písaře Jana. Tuto skutečnost M. Boháček dokládá četnými opisy a přepracováním Janovi knihy, kdy dochází k vypouštění konkrétních soudních nálezů a kniha nabývá charakteru příručky nebo obecně použitelných soudních nálezů.¹⁴ M. Flodr se, pokud jde o recepci římského práva v knize písaře Jana, domnívá, že v případech, „které nebylo možno rozřešit na základě dosavadních zdrojů brněnského městského práva, se prosazovala právě v době Janova působení a zajisté také jeho zásluhou zásada, že je třeba obrátit se o pomoc k římskému právu“. Přítomnost římského práva v brněnské právní praxi je v té době již nepochybná. Jan využíval římské právo „jen v těch případech, kde na základě svých zkušeností a znalostí viděl slabost dosavadního domácího práva, navíc slabost, jež se dotýkala témat potencionálně velmi naléhavých a přitom nedávala záruky perspektivního řešení vlastními silami.“ Užití římského práva v městském právu bylo reformním prvkem, který souvisí s hospodářským a sociálním rozvojem měst v dané době a se zvyšující se požadavky na úroveň jejich administrativy a fungování městského práva. Pro Jana nebyla recepce římského

¹² Zde existuje studie M. Boháčka, Římské právní prvky v právní knize brněnského písaře Jana. Praha 1924, později rozšířená, Týž, Ještě k římskoprávnímu obsahu brněnské právní knihy. In: Sborník prací z dějin práva československého, Praha 1930, s. 39–49; Týž, Einflüsse des römischen Rechts in Böhmen und Mähren. In: Ius Romanum Mediae Aevi, Pars V, 11, Miláno 1975, s. 1–162. Dále viz J. Čelakovský, O právech městských M. Brikciho z Licka a o poměru jich starším sbírkám právním: Příspěvek k dějinám právních pramenů v zemích českých, s. n. 1880; Týž, Brněnské městské právo. In: Ottův slovník naučný 4, Praha 1891, s. 722.

¹³ V případě práv městských se podle J. Čelakovského jedná o „český překlad sbírky nálezů brněnskojihlavských ze 14. století“. J. Čelakovský, Brikci z Licka mistr. In: Ottův slovník naučný... 4, s. 680.

¹⁴ V této souvislosti konkrétně zmiňuje „Manipulus vel Directorium Iuris Civilis“ z doby po roce 1386, „Cursus sententiarum“ užívané v Praze a Jihlavě koncem 14. století, *Knihy práva pražského* z poslední čtvrtiny 15. století, „Práva městská, která používají horníci“ v překladu Vítá Tasovského z Lipolce a „*Knihy práva pražského*“ z poslední čtvrtiny 15. století. M. Boháček, Římské právo v právním vývoji českých zemí. In: L. Svoboda a kol., Antika a česká kultura, Praha 1978, s. 190–204, zvl. s. 202–204.

práva prostředkem, jak demonstrovat své vzdělání, ale důsledkem praxe a snahy o její imitování.¹⁵

I „*Kniha městských práv*“ Brikciho z Liczka z roku 1536 vychází z knihy písaře Jana, konkrétně z překladu Víta Tasovského z Lipoltic, navíc je doplněna o pasáže z „*Cursus sententiarum*“. Nejedná se tedy o samostatné dílo, ale o další redakci díla písaře Jana a zachovává v nezmenšené míře římskoprávní přínos. Na Brikciho navíc, stejně jako na Koldína, nijak nepůsobí soudobá humanistická vzdělanost.¹⁶

Koldínovo dílo je tedy pokračováním a završením procesu pronikání římského práva do práva městského a římskoprávní prvky obsažené v právech městských mají svůj původ právě v knize písaře Jana a v „*Cursus sententiarum*“. Najdeme zde však také pasáže převzaté přímo z justiniánských Digest i z díla glosátorů a komentátorů. Kromě toho se Koldín nechal inspirovat Digesty i co se týká uspořádání látky. Nepracuje s římskoprávními texty v humanistickém duchu (tedy nehledá historický základ římského práva po vzoru právního humanismu), ale zůstává věren středověkému, legálnímu způsobu uspořádání vykládané látky. Nepřikládá však římskému právu, jehož si velmi váží,¹⁷ subsidiární platnost vedle práva městského, ale snaží se vytvořit právo, které by bylo srovnatelné s „římskými a obecnými právy“. M. Boháček shrnuje, že Koldínova „práva městská dospěla nejdále v samostatném přizpůsobování římského práva domácí právní vzdělanosti, aniž by porušila její svébytnost.“¹⁸

Pro ukázkou vlivu římského práva na Koldínův zákoník srovnáme úvodní pasáž tohoto díla s Digesty. Koldín říká, že „Každý, kdo chce práva znáti, a v nich s prospěchem sobě čísti, ..., má předkem věděti a znáti, co jest právo, a odkavad svůj začátek běfe. Kteréž (jakž učitelé práva pokládají) na spravedlnosti založeno

¹⁵ Právní kniha města Brna z poloviny 14. století. I. Úvod a edice. Ed. M. Flodr, Brno 1990, s. 84–85. Srovnej také Právní kniha..., s. 357, čl. 609, s. 340, čl. 561.

¹⁶ M. Boháček uvádí, že „na vlastní obsah jeho spisu nepůsobila ani domácí vzdělanost humanistická, která se projevila jen v obou předmluvách (např. myšlenka o prospěšnosti psaného práva)“. M. Boháček, Římské právo v právním vývoji..., s. 203.

¹⁷ Viz jeho názor, že všechna práva po Justiniánovi vzešla z práva římského, vyjádřený v příspěvěku staroměstské rady císaři Rudolfovi II. Práva městská..., s. 468–469.

¹⁸ M. Boháček, Římské právo v právním vývoji..., s. 204.

jest, a od ní začátek jména svého má.“¹⁹ V Digestech se pak dočteme: „*Iuri operam daturum prius nosse oportet, unde nomen iuris descendat. est autem a iustitia appellatum: nam, ut eleganter celsus definit, ius est ars boni et aequi.*“²⁰ Stejně tak přebírá Koldín i v definici spravedlnosti: „ustavičná a neměnicí vůle, kteráž jednomu každému uděluje toho práva, jakéž komu náleží.“²¹ V Digestech se pak uvádí „*Iustitia est constans et perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi.*“²² Někteří právní pravidla pak Koldín uvádí přímo v latinském jazyce, jako například „*Leges enim scire non est verba earum tenere sed vim et potestatem*“²³, což je doslovně přebraná definice Celsova.²⁴

Ještě zajímavější je situace, ve které Koldín tuto paremii používá. Tuto znalost zákonů založenou ne pouze na slovech, ale na porozumění smyslu zákonů (právu a pořádku města, píše doslova) předpokládá Koldín u konšelů a pro varovný příklad sahá opět do Digest, kdy posuzuje jako spravedlivé napomenutí, které se dostalo Salviu Sulpiciovi od Quinta Mutia: „Hanba jest tobě neuměti a neznaťi toho práva, kterýmž jiné rozeznáváš.“²⁵ Což je opět příběh respektive ponaučení převzaté z Digest, z druhého titulu první knihy,²⁶ která je věnována římským právním dějinám.²⁷

¹⁹ Práva městská..., s. 3, čl. A 1, odst. 1.

²⁰ Ti, kteří chtějí znát právo, musí nejprve vědět, dokud pochází jeho jméno. A je tedy nazýváno od spravedlnosti: neboť jak Celsus elegantně stanovil, právo je uměním dobrého a spravedlivého. Dig. 1.1.1 pr.; Ulpianus 1 inst. V práci je užívána edice Corpus Iuris Civilis I. Ed. T. Mommsen – R. Krueger, Berlin 1954.

²¹ Práva městská..., s. 3, čl. A 1, odst. 2.

²² Spravedlnost je stálá a trvalá vůle dát každému, co mu náleží. Dig. 1.1.10 pr.; Ulpianus 1 reg.

²³ Práva městská..., s. 15, čl. A 30.

²⁴ „*Scire leges non hoc est verba earum tenere, sed vim ac potestatem.*“ Dig. 1.3.17; Celsus 26 Dig.; J. Štěpán, Studie..., s. 108.

²⁵ Práva městská..., s. 15, čl. A 30.

²⁶ „*Servius autem sulpicius cum in causis orandis primum locum aut pro certo post marcum tullium optineret, traditur ad consulendum quintum mucium de re amici sui pervenisse cumque eum sibi respondisse de iure servius parum intellexisset, iterum quintum interrogasset et a quinto mucio responsum esse nec tamen percepisse, et ita obiurgatum esse a quinto mucio: namque eum dixisse turpe esse patricio et nobili et causas oranti ius in quo versaretur ignorare. ea velut contumelia servius tactus operam dedit iuri civili et plurimum eos, de quibus locuti sumus, audit, institutis a balbo lucilio, instructus autem maxime a gallo aquilio, qui fuit cercinae: itaque libri complures eius extant cercinae confecti. hic cum in legatione perisset, statuum ei populus romanus pro rostris posuit, et hodieque exstat pro rostris augusti. huius volumina complura exstant: reliquit autem prope centum et octoginta libros.*“ Říká se tedy, že Servius Sulpicius, který byl nejlepší řečník, nebo jistě nejlepší řečník po Marku Tuluji (sc. Ciceronovi (pozn. aut.)), tedy, že tento Servius Sulpicius přišel ke Quintovi Muciovi, aby ho požádal o radu ve věci svého přítele a když

Trestními ustanoveními Koldínova zákoníku se v minulosti zabýval zvláště K. Malý.²⁸ Jednotlivé delikty a tresty za ně stanovené byly převážně inspirovány brněnskou právní knihou, starším právem pražským a rovněž i zemským právem.²⁹ Mezi rozšířené delikty proti majetku patřily krádež a loupež.³⁰ Podle literatury byla předmětem krádeže věc, které se pachatel bezprávně zmocnil s úmyslem přivlastnit si ji. Na rozdíl od loupeže měla tajný, skrytý charakter, a to i přesto, že by k ní došlo na veřejnosti, přičemž pachatele se snažil vyhnout odporu oběti. Typickým případem je kapesní krádež. Pro svůj utajený průběh byla krádež považována za velmi těžký zločin. Na základě hodnoty zcizené věci se obvykle rozlišovala velká a malá krádež, které byly postihovány s rozdílnou přísností.³¹

Podle M. Flodra byla specifickým druhem krádeže krádež vyměřené polní půdy, prováděná zpravidla pomocí přemísťování polních hraničnicků.³² Problémem však je, že se řada autorů shoduje na tom, že předmětem jak krádeže, tak i loupeže se mohla stát jen věc movitá. Spíše se tak v tomto případě jednalo o nějakou variantu deliktu výtržnosti, který mimo jiné zahrnoval svévolné uvázání se v majetek druhého bez jeho vědomí, případně v bránění mu užívání takového majetku.³³

Stejně tak v římském právu bylo možno ukrást pouze věc movitou,³⁴ svémocné obsazení nemovitosti bylo posuzováno jako odnětí držby a ten, jemuž byla držba odňata mohl požadovat její navrácení pomocí držebních interdiktů *de vi* a *de vi armata*.³⁵ Výhodou tohoto postupu bylo, že mohl této ochrany využít nejen vlastník pozemku, ale i pouhý držitel.

Koldín věnoval krádeži kapitolu „*De furto – O krádeži aneb o zlodějství*“,³⁶ ve které se pokusil systematicky upravit její problematiku. Význam pro tuto skutkovou podstatu však mají i některá další ustanovení, která najdeme rozptýlena i na jiných místech zákoníku. Krádež zde byla definována jako získání movité věci, které se dělo bez povolení pána věci, přičemž cílem pachatele je zisk z jejího požívání.³⁷ Stejnou definici znalo i právo římské. Zachovala se nám jednak v Digestech, v Paulově komentáři k praetorskému ediktu: „*Furtum est contrectatio rei fraudulosa lucri faciendi gratia vel ipsius rei vel etiam usus eius possessionisve. quod lege naturali prohibitum est admittere.*“,³⁸ jednak v Instituci císaře Justiniana: „*Furtum est contrectatio rei fraudulosa vel ipsius rei vel etiam usus eius possessionisve.*“³⁹

Trestnost krádeže zdůvodňoval Koldín jednak právem božím s odkazem na Desatero („Nepokradeš“), a jednak právem lidským, které označuje za přirozené

mu tento radu poskytl a Servius mu dostatečně neporozuměl a znovu se Quinta zeptal a Quintus mu znovu odpověděl a přece Servius nerozuměl a proto jej Quintus pokáral, protože mu řekl, že je hanba, aby patricij a příslušník šlechty a řečník na soudě nerozuměl právu, které sám užívá. A Servius zasažený touto pohanou studoval civilní právo a naslouchal mnohým těm, o kterých bylo výše mluveno. Dig. 1.2.2.43; Pomponius I.S. enchir.; J. Štěpán, Studie..., s. 108.

²⁷ O jejím významu pro pozdější bádání o právních dějinách Říma viz K. Tuori, *Ancient Roman Lawyers and Modern Legal Ideas*. Frankfurt am Main 2007, s. 21–67.

²⁸ K. Malý, *Trestní právo v Čechách v 15.–16. století*. Praha 1979, passim; K. Malý, *K některým obecným otázkám trestního práva městského v 16. století*. In: *Městské právo...*, s. 303–311.

²⁹ J. Štěpán, *Studie...*, s. 38–39.

³⁰ Jímí se pro naše období blíže zabývali zvl. R. Rauscher, *O krádeži a loupeži v českém právu zemském*. Bratislava 1929, passim; K. Malý, *Trestní právo...*, s. 152–159.

³¹ Obecně M. Stieber, *Dějiny veřejného práva ve střední Evropě*. Kniha třetí: právo trestní. Praha 1933, s. 70–73; K. Adamová, *Dějiny veřejného práva ve střední Evropě*. Přehled vybraných otázek. Praha 2000, s. 109; M. Flodr, *Brněnské městské právo*. Zakladatelské období (–1359). Brno 2001, s. 306, 310, 465–467. K české právní úpravě srovnej R. Rauscher, *O krádeži...*, zvl. s. 1–32 a zejména pak K. Malý, *Trestní právo...*, zvl. s. 152–159.

³² M. Flodr, *Brněnské městské právo...*, s. 312.

³³ Obecně K. Adamová, *Dějiny...*, s. 106. K vývoji výtržnosti a jí blízké moci v Čechách srovnej K. Malý, *Trestní právo...*, zvl. s. 115–116.

³⁴ Gaius 2.51. Věc samotná však byla mezi právníky sporná, nakonec ale převážilo mínění, že nelze ukrást nemovitost (Dig. 41.3.38; Gaius 2 rer. cott.): „*Quam rem ipse quidem non potest usucapere, quia intellegit alienum se possidere et ob id mala fide possidet. sed si alii bona fide accipienti tradiderit, poterit is usucapere, quia neque vi possessum neque furtivum possidet: abolita est enim quorundam veterum sententia existimantium etiam fundi locive furtum fieri.*“ Věru když kdo nemůže vydržet samotnou věc, protože ví, že drží věc cizí nebo jestliže tuto věc drží ve zlé víře, ale jestliže mu tato věc byla předána od jiného v dobré víře, bude moci tuto věc vydržet, neboť nezískal držbu ani pomocí násilí ani pomocí krádeže. Opuštěn byl totiž názor republikánských právníků, že je možné ukrást také pozemek nebo budovu.

³⁵ Podrobnosti viz J. Vážný, *Římský proces civilní*, Praha 1935, s. 52–57.

³⁶ *Práva městská...*, s. 345–351, čl. P 1–22.

³⁷ „Krádež jest lstné dotýkání věci cizí movité, kteréž působí a děje se bez povolení pána té věci, k nabytí jakéhožkoli zisku z požívání jejího.“ *Práva městská...*, s. 345, čl. P 1.

³⁸ Krádež je zlomyslné nakládání s věcí za účelem zisku, a to buď věci samotné nebo také jejího užítku nebo její držby. Což, jak se připouští, je v rozporu s přirozeným právem. Dig. 47.2.1.3; Paulus 39 ad ed.; J. Štěpán, *Studie...*, s. 39, 115.

³⁹ „*Furtum autem fit non solum cum quis interceptiendi causa rem alienam amovet, sed generaliter cum quis alienam rem invito domino contrectat.*“ Krádež tedy činí nikoliv pouze ten, kdo za účelem odejmutí věc, která náleží jinému odnese, ale také ten, který nakládá s cizí věcí bez souhlasu vlastníka. Inst. 4.1.1.; J. Štěpán, *Studie...*, s. 39, pozn. č. 14.

(„Čehož sobě nechceš, nečiň toho jinému“).⁴⁰ Za právo přirozené přitom považuje to, co je přirozené nejen pro člověka, jako stvoření od Boha rozumem obdařeného, ale také pro všechny ostatní živočichy. Mají k tomu být z přirození náchylní a mají vědět, znát, a činit, k čemu je přirozenost vede.⁴¹ Tento Koldínův odkaz na lidské, přirozené právo, je podle našeho názoru odkazem na termín římského práva *ius naturale*.⁴² Tvzení, že krádež je v rozporu s přirozeným právem, pak vychází z Paulovy definice krádeže, kterou převzal i Justinián. Paulus, stejně jako Justinián, odůvodňují zákaz krádeže právě přirozeným právem: „*quod lege naturali prohibitum est admittere*.“⁴³ Krádež měla ovšem, jak vyplývá z definice, mnohem širší skutkovou podstatu – kromě bezprávného odejmutí cizí věci z držby jiného, ale i bezprávné si přivlastnění věci nalezené, zpronevěření věci svěřené (např. depositáři, nájemníku, poručníku, společníku atd.).⁴⁴

Dále Koldín rozlišil dva druhy krádeže. Prvním je krádež zjevná, kdy je zloděj při činu dopaden nebo je u něj objevena kradená věc. Druhým typem je krádež tajná, která zahrnovala případy, kdy se čin dokládal pachateli prostřednictvím svědků a dalších důkazů.⁴⁵

⁴⁰ Práva městská..., s. 345–346, čl. P 2.

⁴¹ Mezi příklady takového přirozeného chování řadí „... aby z sebe plod pošlý ochraňovali, jej opatrovali, dobrodincům svým za dobrodiní se odplacovali, před násilnou mocí se hájili a bránili, a k těm jiné podobné věci.“ Práva městská..., s. 5, čl. A 2, odst. 6. Zásada před násilnou mocí se hájit a bránit je překladem latinské sentence „*Vim vi repellere licet nebo vim vi defendere omnes leges omniaque iure permittunt*.“ Dig. 9.2.45.4; Paulus 10 ad sab. Viz také Corpus Iuris Civilis. Digesta. Tomus I. Ed. P. Blaho – J. Vaňková, Bratislava 2008, s. 209.

⁴² J. Štěpán (Studie..., s. 107) v této souvislosti odkazuje na paralelní pasáže Institucí (1.2.pr.) a Digest (1.1.1.3), které obsahují shodnou definici přirozeného práva: „*Ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit: nam ius istud non humani generis proprium, sed omnium animalium, quae in terra, quae in mari nascuntur, avium quoque commune est. hinc descendit maris atque feminae coniunctio, quam nos matrimonium appellamus, hinc liberorum procreatio, hinc educatio: videmus etenim cetera quoque animalia, feras etiam istius iuris partia censeri*.“ Slovenský překlad viz Corpus Iuris Civilis. Digesta. Tomus I. Ed. P. Blaho – J. Vaňková, Bratislava 2008, s. 54.

⁴³ Což, jak se připouští, je zakázáno samotným přirozeným právem. Inst. 4.1.1.

⁴⁴ L. Heyrovský, Dějiny a systém soukromého práva římského. Praha 1904, s. 780. K deliktu krádeže v římském právu viz A. F. Hitzig, Beitrage zum Lehre von furtum. In: Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Romanistische Abteilung 23, 1902, s. 315–336; J. Vážný, Continuatio furti. In: Sborník věd právních a státních 22, Praha 1922, s. 166–187; O. Sommer, Furtum usus. In: Sborník věd právních a státních 33, Praha 1933, s. 556–562; M. Boháček, Si se telo defendit. In: Studi in onore di Vincenzo Arangio-Ruiz nel XLV anno del suo insegnamento I, Napoli 1952, s. 147–152; K. Bubelová – Š. Nováková, Furtum, aneb Už staří Římané kradli. In: Trestní právo V/2, Praha 2000, s. 21–24.

⁴⁵ Práva městská..., s. 345–346, čl. P 3.

I toto rozdělení nacházíme v římském právu. Celá problematika je však v justiniánských pramenech traktována šířeji a odraz této diskuze se odráží i v Koldínově zpracování. Na rozdíl mezi krádeží zjevnou a nezjevnou, který byl klíčový pro stanovení pokuty, upozorňuje již Gaius s tím, že je rozlišoval již Labeo.⁴⁶ Zjevná krádež je podle některých právníků spáchána tehdy, jestliže je zloděj přistižen tehdy, když krádež páchá. Podle jiných i pokud je zloděj zadržen na místě, kde krádež spáchal, další právníci šli ještě dále a prohlásili, že krádež je zjevnou i tehdy, pokud je zloděj přistižen tehdy, když přenáší ukradenou věc z místa krádeže do skryše. Další názor byl ten, že se jedná o krádež zjevnou, jestliže je zloděj spatřen, jak drží kradenou věc.⁴⁷

Podobně je problematika krádeže zjevné a nezjevné podávána v Digestech, kdy Gaiovo základní pojetí je zachováno, dochází však ke zpřesnění okolností, za kterých je krádež považována za zjevnou: „*Sed utrum ita demum fur sit manifestus, si in faciendo furto deprehendatur, an vero et si alicubi fuerit deprehensus? et magis est, ut et iulianus scripsit, etsi non ibi deprehendatur, ubi furtum fecit, adtamen esse furem manifestum, si cum re furtiva fuerit adprehensus, priusquam eo loci rem pertulerit, quo destinaverat*.“⁴⁸ „*Sed si pertulit quo destinavit, tametsi deprehendatur cum re furtiva, non est manifestus fur*.“⁴⁹ „*Ibidem pomponius eleganter scripsit deprehensione fieri manifestum furem: ceterum si, cum tibi furtum facerem de domo tua, abscondisti te, ne te occidam, etiamsi vidisti furtum fieri, attamen non est manifestum*.“⁵⁰ „*Sed celsus deprehensioni hoc etiam adicit, si, cum vidisses eum subripientem et ad comprehendendum eum accurrisses,*

⁴⁶ Gaius. III.183. Stejně tak Digesta.

⁴⁷ Gaius. III. 184.

⁴⁸ Ale je otázkou, zda se pouze tehdy jedná o zloděje zjevného, jestliže byl dopaden při páchaní krádeže nebo také tehdy, když byl dopaden kdekoli jinde? A má se spíše zato, jak napsal Juliánus, že třebaže nebyl dopaden tam, kde spáchal loupež, přece bude pokládán za zloděje tajného, jestliže bude s ukradenou věcí dopaden dříve, než tuto věc dopraví na místo, kam směřoval. Dig. 47.2.3.2; Ulpianus 41 ad sab.; J. Štěpán, Studie..., s. 40, 65, 95, 115.

⁴⁹ Ale jestliže přenesl věc, tam kam směřoval, třebaže byl dopaden s ukradenou věcí, přece to není zloděj zjevný. Dig. 47.2.5.1; Ulpianus 41 ad sab.

⁵⁰ Také Pomponius elegantně napsal, že chycení pachatele činí krádež zjevnou: jinak tomu bude v případě, jestliže páchám krádež ve tvém domě, a ty jsi se ukryl, aby tě nezabil, přestože se bude mít zato, že jsem spáchal krádež, přece však to nebude krádež zjevná. Dig. 47.2.7.1; Ulpianus 41 ad sab.

*abiecto furto effugit, furem manifestum esse.*⁵¹ Ohledně nezjevné krádeže pak Gaius uvádí, že to, co není krádež zjevná, je krádež nezjevná.⁵² Obdobné ustanovení pak najdeme i v Digestech: „*Nec manifestum furtum quid sit, apparet: nam quod manifestum non est, hoc scilicet nec manifestum est.*“⁵³

S deliktem krádeže souvisí také nemožnost převodu cizí věci, která v Koldínově zákoníku vyplývá i z ustanovení, podle kterého přechází na kupce taková práva k věci, kterými disponoval prodávající. Nikdo tak nemohl převést větší právo, než které měl on sám. Koldín přitom zmiňuje starou zásadu „*Nemo enim plus juris in alium transferre potest, quam ipse habuit*“, podle které převod prováděl „tím vším právem, jakž sám měl, držel a vládl“.⁵⁴ Tato definice je takřka přesně převzata z Digest.⁵⁵

Naopak každý byl oprávněn nakládat z vlastními věcmi bez ohledu na to, kde se nacházejí. Výslovně Koldín uvádí, že každý má právo po patřičném upozornění pochytat a odvést bez překážek od souseda, ať již z jeho domu, dvoru či pozemků, svá hospodářská zvířata, která „neužívající rozumu“ uprchla od něj a vešla nebo vletěla k sousedovi. Co by zde svého našel, to může sebou domů odvést nebo odnést. Současně není nutno tuto věc předkládat soudu.⁵⁶

Zvířata vyjmenovaná v tomto ustanovení, tedy „slepice, husi, kačice, svině, krávy a ovce“, jsou podle římského práva tak zvaně povahy krotké, a tedy ani jejich vzdálením z moci majitele – tím, že odletí na pozemek sousedů – se neztrácí jejich vlastnictví, a proto má vlastník právo k sousedovi přijít a svá zvířata si odnést. V případě odporu souseda by zasáhl praetor pomocí držeblního interdiktů. Jestliže by zvíře, které je povahy krotké, bylo nalezeno na pozemku souseda, ani tento soused nespáchal krádež, ani nebude nutné zahajovat spor o vlastnické právo,

⁵¹ Ale Celsus k polapení pachatele na tomto místě dodává, že jestliže jej vidíš, jak páchá krádež a přiběhneš tak blízko, abys mohl zloděje poznat a on po odhození toho co ukradl unikne, bude zlodějem zjevným. Dig. 47.2.7.2; Ulpianus 41 ad sab.

⁵² Gaius III.185.

⁵³ Je tedy zřejmé, co je krádeží zjevnou. Neboť co není zjevné, to je tedy nezjevné. Dig. 47.2.8; Gaius 13 ad ed. provinc.

⁵⁴ Práva městská..., s. 222, čl. H 2.

⁵⁵ „*Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet.*“ Dig. 50.17. 54; Ulpianus 46 ad ed.; J. Štěpán, Studie..., s. 112.

⁵⁶ Práva městská..., s. 347, čl. P 7.

protože je zvíře stále ve vlastnictví původního majitele.⁵⁷ Jinak tomu je v případě zvířat jejichž povaha je divoká, jako jsou holubi, včely a divocí jeleni, u nichž trvá vlastnické právo pouze tak dlouho dokud jsou v zajetí. Jestliže dosáhnou svobody, stávají se *res nullius* – věci bez pána, a nemohou být předmětem krádeže.⁵⁸ Jestliže by tedy včely, které se usadily na mém pozemku jiný vzal a odnesl nebude to bráno jako krádež, ledaže bych je v dutině stromu nějak uvěznil.⁵⁹

Koldín zařadil tuto pasáž do pojednání o krádeži, protože tam je také tradičně řazena v Digestech. Toto umístění potvrzuje Bobáčekův názor, podle kterého se Koldín nenechal inspirovat pouze obsahem justiniánských pramenů, ale také jejich systematikou.

V uvedeném případě bylo zákonem výslovně umožněno řešit věc svépomocí, což by v případě restituce věcí ztracených v souvislosti s trestným činem nebylo možné. Svévolné řešení sporů bylo v zájmu pokoje v zemi přísně zakázáno.⁶⁰ Svépomoc byla povolena jen v zákonem uvedených případech, majících blízko k nutné obraně. Některé případy související z krádeží budou uvedeny dále, dalšími výjimkami bylo jednak zabití zemského škůdce a jednak zabití cizoložné manželky či dcery s jejím milencem, pokud byli dopadeni při činu.⁶¹ Obdobné to bylo s omezením svépomoci v římském právu. I zde najdeme však výjimky, například již v Zákoně XII. desek bylo stanoveno, že noční zloděj (*fur nocturnus*) může být kýmkoli beztrestně zabit.⁶²

⁵⁷ Viz Dig. 41.1.5.6; Gaius 2 rer. cott.: „*Gallarum et anserum non est fera natura: palam est enim alias esse feras gallinas et alios feros anseres. itaque si quolibet modo anseres mei et gallinae meae turbati turbatae adeo longius evolaverint, ut ignoremus ubi sint, tamen nihilo minus in nostro dominio tenentur. qua de causa furti nobis tenebitur, qui quid eorum lucrandi animo adprehenderit.*“ Povaha kachen a hus není divoká: neboť je zřejmé, že se jedná o něco jiného v případě divokých hus. A tak jestliže někdo jakýmkoliv způsobem vyruší mé husy nebo kachny a ony tak dlouho letí, až zapomeneme, kde se nalézají, zůstanou nicméně v našem vlastnictví. A z tohoto důvodu bude námi žalobou z krádeže žalován ten, který některou z těchto husí nebo kachen uchopil za účelem zisku.

⁵⁸ Dig. 41.1.5.pr.; viz také P. Dostálík, Texty ke studiu soukromého práva římského. Plzeň 2009, s. 42.

⁵⁹ Gaius II.45; Dig. 41.1.5.2.; viz také P. Dostálík, Texty..., s. 43.

⁶⁰ Práva městská..., s. 201, čl. G 4, s. 316, čl. N 7.

⁶¹ Vladislavské zřízení zemské..., s. 271, čl. 6 (Svatováclavská smlouva); Práva městská..., s. 311, čl. M 39.

⁶² Gaius 3.202; M. Bartošek, Dějiny římského práva ve třech fázích jeho vývoje. Praha 1995, s. 130.

Důležitá je také otázka pachatele. Ne každý totiž mohl krádež spáchat. Podle Koldína z ní nemohli být obviněni, a vlastně se jí tedy *de jure* ani nemohli dopustit, děti poškozeného a jeho manželka. Je přitom zdůrazňováno, že pře o krádež mezi otcem a synem i mezi manželem a manželkou není možná, neboť se jedná o spor vedoucí ke snížení cti (*actio famosa*). Pokud něco zcizila manželka manželovi byla zde konstruována legální fikce, že s těmito věcmi „pouze“ nakládala bez jeho vědomí. Mohla tak být obviněna jen z toho, že s jeho věcmi „proti vůli jeho heybala aneb přeč je odnesla.“⁶³ Manželkou provedený převod přitom obecně nebyl pokládán za „pořádný“, pokud k němu manžel nedal dodatečně souhlas.⁶⁴ Manžel se tak mohl bránit jen soukromoprávní žalobou pro neoprávněné nakládání s jeho majetkem.⁶⁵ Analogicky bylo pravděpodobně přístupováno i v případě krádeže, jejímž pachatelem byl syn či dcera.

Stejně tak v římském právu nebylo možné žalovat manželku z *actio furti*, namísto této žaloby však byla proponována jiná žaloba – *actio rerum amotarum*. V Digestech se k problematice krádeže spáchané manželkou či dcerou uvádí: „*Rerum amotarum iudicium singulare introductum est adversus eam quae uxor fuit, quia non placuit cum ea furti agere posse: quibusdam existimantibus ne quidem furtum eam facere, ut nerva cassio, quia societas vitae quodammodo dominam eam faceret: aliis, ut sabino et proculo, furto quidem eam facere, sicut filia patri faciat, sed furti non esse actionem constituto iure, in qua sententia et iulianus rectissime est.*“⁶⁶ „*Viva quoque filia, quod ad patrem ex rebus amotis pervenit, utili iudicio petendum est.*“⁶⁷

⁶³ Práva městská..., s. 349, čl. P 13.

⁶⁴ Práva městská..., s. 227, čl. H 14, odst. 2.

⁶⁵ Práva městská..., s. 349, čl. P 13; K. Malý, Trestní právo..., s. 155.

⁶⁶ Byla zavedena žaloba na jednonásobek také proti té, která byla něčí manželkou a odnesla věci patřící manželovi, neboť nebylo přípustné, aby manžel žaloval manželku z krádeže. A proto mnozí soudí, že se v případě manželky nejedná o krádež, tak jako Nerva a Cassius, protože (manželství) jako společenství celého života ji učinilo paní oněch věcí, jiní, jako Sabinus a Proculus, že věru manželka spáchala krádež, tak jako může dcera podrobená moci otcovské spáchat krádež vůči svému otci, ale že v tomto případě není podle práva možno žalovat z krádeže, a tento názor potvrzuje velmi správně i Juliánus. Dig. 25.2.1; Paulus 7 ad sab.; J. Štěpán, Studie..., s. 40, pozn. č. 15.

⁶⁷ Také za života dcery lze obdobnou žalobou požadovat to, co čeho se otci dostalo z věcí, které (dcera) odcizila. Dig. 25.2.5; Papinianus 11 quaest. Český překlad dle M. Bartošek, Škola právnického myšlení. Praha 1993, s. 126–127.

Soudci měli podle Koldína věnovat pozornost při posuzování případu vedle výslechu žalobce a obžalovaného určitým skutečností. Mají si zjistit dřívější chování obžalovaného, jeho původ, kde dříve pracoval, zda se jedná o člověka „zachovalého“ či „zlopověstného“, tedy bezectného. Situace byla jednodušší v případě zjištění vnějších znaků, jako byly v důsledku předchozího odsouzení vypálené cejchy, uřezané uši a podobně. Mezi důkazy patřilo i speciální zlodějské vybavení objevené u obžalovaného, jako byly paklíče, nože a nůžky k odřezávání měšců.⁶⁸ Pokud se jednalo o osobu dosud netrestanou, požívající dobrého jména, tedy osobu se zachovalou ctí, mohla se z nařčení z krádeže očistit podle starého pražského práva přísahou.⁶⁹ Když byla podezřelá osoba bezectná, přikročilo se v praxi často k jejímu útrpnému výslechu.⁷⁰

Koldín uvádí, že „za starodávna“ byli zloději povinni nahradit činem způsobenou škodu čtyřnásobně, respektive minimálně dvojnásobně. Ti, kdo neměli dostatek prostředků, pak byli trestáni bytím holí (kyjem), mrskáním metlami a vypovězením.⁷¹ Podle našeho soudu tady Koldín obdobím „za starodávna“ odkazuje na římské právo, kde skutečně byla poškozenému, nezbytně ne vlastníkově, dána žaloba na čtyřnásobek hodnoty ukradené věci, v případě krádeže zjevné nebo na dvojnásobek hodnoty věci, to v případě krádeže nezjevné.⁷²

Údajně rozhodnutím císaře Friedricha I. Barbarossy bylo podle Koldína ustanoveno, že zloději mají být podle zvyklosti trestáni na hrdle, konkrétně oběšením nebo dekapitací ve formě setnutí mečem.⁷³ Pokud byl pachatelem krádeže nezletilý, konkrétně chlapec mladší osmnácti a děvče patnácti let, neměl být trestán na hrdle, ale jiným přiměřeným způsobem, neboť „ještě rozumu právě zdravého nepožívá a mezi zlým a dobrým rozeznání dostatečného nemá“.⁷⁴

⁶⁸ Práva městská..., s. 347–348, čl. P 8.

⁶⁹ Práva městská..., s. 348, čl. P 9. Příklady uvádí K. Malý, Trestní právo..., s. 154, pozn. č. 230.

⁷⁰ Příklady viz K. Malý, Trestní právo..., s. 154–155, pozn. č. 231. K tortuře Práva městská..., s. 386–395, čl. S 17 – T 13.

⁷¹ Práva městská..., s. 346, čl. P 4, odst. 1.

⁷² Gaius III. 185–189; Dig. 47.2.50.pr.; J. Vážný, Úvod do studia římského práva soukromého. II. díl. Praha 1923, s. 356–357.

⁷³ Práva městská..., s. 346, čl. P 4, odst. 1, s. 351, čl. P 22.

⁷⁴ Práva městská..., s. 349, čl. P 14. K otázce věku blíže O. Horák – N. Štachová, „*ein schone iunckfraw ... pey czwelff iaren alte*“. Problematika zletilosti a římskoprávní vlivy. In: Acta

Obdobnou úpravu nacházíme i v římském právu, kde již podle Gaia nedospělec nemůže spáchat krádež, protože pojmovým znakem krádeže je úmysl, a nedospělec odpovídá za tento zločin pouze tehdy, jestliže je velmi blízko hranici dospělosti.⁷⁵ Je proto otázkou, nakolik je Koldínova formulace o neuzívání rozumu inspirována právem římským.

Zákoník obsahoval i několik kvalifikovaných skutkových podstat krádeže. Mezi ně patřila krádež či způsobení škod ve vinicích, zahradách a chmelnicích, jejichž pachatel měl být potrestán vyloupnutím očí, pokud však čin spáchal v noci, propadal hrdlem.⁷⁶ Zvláštní úprava se týkala také krádeže obecních peněz nebo věcí a jejich využití pro vlastní potřebu, označená jako *crimen peculatus*, jejíž pachatel měl být potrestán podle „spravedlivého uvážení“, dále zcizení věcí z pozůstalosti osobou úředně pověřenou její správou a svatokrádež, nazvanou *sacrilegium*, čili zcizení „posvátných věcí“ patřících k „pobožným a svatým místům“ nebo určeným „na skutky milosrdné“, za které hrozila smrt oběšením.⁷⁷

Zde se podle našeho soudu jedná pouze o použití shodné latinské terminologie – *crimen peculatus* byl trestný čin, původně krádež posvátného, obětího zvířete, později odcizení, zpronevěra či poškození státního nebo veřejného majetku. Tohoto trestného činu se dopouštěl magistrát, kterému byly tyto prostředky svěřeny. Trestem byla v římském právu smrt, později pokuta dvou až čtyř násobku, za císařství potom vyhnanství. *Sacrilegium* pak byla svatokrádež, tedy odejmutí náboženských předmětů, které byly zasvěceny nějakému božstvu. Podle římského práva byly tyto věci vyloučeny z právního obchodu (*res extra commercium*), a proto nemohly být ukradeny. Takovýto skutek byl trestán smrtí.⁷⁸

Pokud někdo využil ohně pro krádež, bylo stanoveno, že „bez milosti oběšen býti má“.⁷⁹ Bylo to dáno tím, že požáry byly často využívány jako

příležitost pro krádeže.⁸⁰ Další kvalifikovanou skutkovou podstatou bylo odehnání dobytka (*crimen abigeatus*), přičemž pachatel hrozil trest podle „uvážení spravedlivého“ a dle místního obyčeje.⁸¹

Římské právo rozlišovalo na straně jedné odvedení dobytka z pastviny jako veřejnoprávní delikt, nazývaný *crimen abigeatus*, za kterou hrozil až trest smrti,⁸² na straně druhé mohla být krádež dobytka stíhána pomocí *actio furti* (žaloby z krádeže) jako soukromoprávní delikt, kdy žaloval sám poškozený a domáhal se kromě věci samé také podle okolností případu dvojnásobku nebo čtyřnásobku hodnoty věci. Zloděj mohl být zabit pouze pokud se za dne bránil se zbraní v ruce nebo pokud kradl v noci. V případě dobytka rozlišují římské prameny mezi furtem a abigeem takto: kdo odvedl jeden kus, byl zloděj, kdo odvedl celé stádo, byl abigeus a mohl být potrestán smrtí.⁸³

Trest měl být podle Koldína přiměřený činu, kterého se pachatel dopustil, respektive škodě, kterou způsobil.⁸⁴ Soudci měli možnost trest zmírnit v případě menší hodnoty krádeže.⁸⁵ Na jiných místech ostatně nabádal, aby konšelé „vždycky více byli nakloněni k milosti, k slitování, k milosrdenství nežli k přísnosti“,⁸⁶ respektive aby soudci brali v potaz více spravedlivou, slušnou a náležitou mírnost než přísné právo, jak bylo ustanoveno již císaři Constantinem a Liciniem, přičemž následuje latinský citát: „*Placuit in omnibus iustitiae aequitatisque scriptae potioem esse auctoritatem, quam stricti juris*“.⁸⁷ Je zde převzata zásada z Kodexu císaře Justiniana, konkrétně z konstituce císařů Konstantina a Licinia, která byla původně vydána roku 314 n. l.⁸⁸

⁸⁰ K. Malý, *Trestní právo...*, s. 127.

⁸¹ *Práva městská...*, s. 345, čl. O 29.

⁸² M. Bartošek, *Encyklopedie...*, s. 17.

⁸³ *Dig.* 48.19.16.7.

⁸⁴ *Práva městská...*, s. 302, čl. M 23.

⁸⁵ *Práva městská...*, s. 346, čl. P 4, odst. 2.

⁸⁶ *Práva městská...*, s. 21, čl. A 37, odst. 5. Dle J. Štěpána zde byl vzorem reskript Honoriova. J. Štěpán, *Studie...*, s. 108, 114.

⁸⁷ *Práva městská...*, s. 304, čl. M 17, odst. 4.

⁸⁸ „*Placuit in omnibus rebus praecipuam esse iustitiae aequitatisque quam stricti iuris rationem. * const. et licin. aa. ad diomysium. * <a 314 d. id. mai. volusiano et anniano cons. >.*“ Bylo uznáno, že ve všech záležitostech má přednost požadavek slušnosti a spravedlnosti před požadavkem přísného práva. *CJ.3.1.8: Imperatores Constantinus, licin.; J. Štěpán, Studie...*, s. 39, 114. Český překlad viz J. Kincl, *Dicta et regulae iuris aneb právnícké mdrosloví latinské*. Praha 1990, s. 204.

historico-iuridica Pilsnensia 2007, Plzeň 2008, s. 81–99; nejnověji V. Knoll, *Legal personality of natural persons in the Czech medieval private law. Brief Summary*. In: *Journal on European History of Law* 1/1., London 2010, s. 59–60.

⁷⁵ *Gaius* III.208.

⁷⁶ *Práva městská...*, s. 350, čl. P 19.

⁷⁷ *Práva městská...*, s. 338–339, čl. O 10–12.

⁷⁸ M. Bartošek, *Encyklopedie římského práva*. Praha 1993, s. 206, 241.

⁷⁹ *Práva městská...*, s. 345, čl. O 21.

Soudci měli být vždy nakloněni spíše „k zachování zdraví a při hrdle člověka, nežli k odsouzení jeho na smrt“.⁸⁹ S tím souvisí další z článků zákoníku, umožňující, aby se zloděj s okradeným usmířil.⁹⁰ Lze jen předpokládat, že v rámci tohoto smíru, ať již byl soudní či mimosoudní, došlo k restituci ukradených věcí a případně i k dalšímu odškodnění okradeného. Pachatel však, podle výslovné dikce, ztrácel i v tomto případě svou čest.⁹¹ Pokus o smír však mohl být pro pachatele i dvojsečný, neboť mohl být pokládán za přiznání.⁹²

Mezi přitěžující okolnosti, které vedly k uložení vyššího trestu, patřilo spáchání krádeže v nočním čase, vniknutím oknem či podkopáním se pod zdi a dále odcizení úrody z pole, krádež plodů na vinici či v zahradě či vykradení krámu. Naopak mírněji mělo být postupováno vůči zlodějům páchajícím svou činnost za dne a vůči těm, kteří uřezávali měšce.⁹³ Obdobně rozlišují Digesta mezi zlodějem denním a zlodějem nočním (*fur diurnus et nocturnus*).⁹⁴ Stejně tak byl Koldínem odlišován „zloděj prostý“ od zloděje dobytka (*abigeus*), což Koldín uvádí jako příklad jakosti (*qualitas*).⁹⁵ Naproti tomu římské a dle jeho vzoru i brněnské právo to považují za kvantitu (*quantitate*).⁹⁶ Toto množství zde slouží právě k rozlišení zloděje od zloděje dobytka, kdy prvý je stíhán soukromoprávní žalobou, přičemž žalovat může pouze poškozený a vysouzená pokuta připadá žalobci, zatímco druhý je stíhán pomocí *actio popularis*, kdy může žalovat kdokoliv a trest je veřejnoprávní (smrt).⁹⁷

⁸⁹ Práva městská..., s. 304, čl. M 18.

⁹⁰ Práva městská..., s. 349, čl. P 12.

⁹¹ Práva městská..., s. 349, čl. P 12.

⁹² Viz rozhodnutí apelačního soudu, které uvádí K. Malý, Trestní právo..., s. 155–156, pozn. č. 239.

⁹³ „Jako větší pokuty jsou hodni ti, kteříž nočním časem krádeže působí, na poli obilé vymlacujícíce, spody unášejíce, na vinicích, zahradách vína a rozličná ovoce kradouce, lezením do oken, podkopáváním a krámův vylupováním etc., nežli denní zloději a ti, kteříž ve dne měšce řeží.“ Práva městská..., s. 302, čl. M 10.

⁹⁴ „Tempus discernit emansorem a fugitivo et effractorem vel furem diurnum a nocturno.“ Čas rozlišuje osobu dočasně nepřítomnou od uprchlíka a výtržníka (doslova ten, který něco vylamuje nebo rozbíjí) a zloděje denního od nočního. Dig. 48.19.16.5 saturn. l.S. de poen. paganorum.; J. Štěpán, Studie..., s. 39.

⁹⁵ Práva městská..., s. 302, čl. M 11.

⁹⁶ J. Štěpán, Studie..., s. 39, 63.

⁹⁷ „Quantitas discernit furem ab abigeo: nam qui unum suem subripuerit, ut fur coercetur, qui gregem, ut abigeus.“ Množství odlišuje zloděje od zloděje dobytka (*abigeus*): neboť kdo jeden (kus) pro sebe odejme, bude potrestán jako zloděj, kdo stádo, bude potrestán jako zloděj dobytka. Dig. 48.19.16.7.; saturn. l.S. de poen. paganorum.

Jak již bylo výše naznačeno, i s pouhým obviněním a zejména pak s odsouzením pro krádež byla spojena také ztráta cti,⁹⁸ která měla za následek prakticky ztrátu právní způsobilosti jedince.⁹⁹ Stejně tak již použití žaloby z krádeže mělo podle římského práva infamující účinek.¹⁰⁰

S hrdelním trestem, hrozícím za krádež, ale i s přísností vůči pachatelům nočních deliktů, souvisela také liberace toho, kdo zabil zloděje, jehož v noci přistihl při krádeži mimo městské hradby, nebo který ho ohrožoval na zdraví.¹⁰¹ Ostatně byl obecně zakázán pohyb městem po setmění, po znamení zvoncem daném rychtářem, a to pod sankcí vězení.¹⁰² Pokud se jednalo o zabití zloděje kradoucího či škodícího ve vinici, zahradě nebo chmelnici, měl být pachatel zabití povinován jen pokutou dvou haléřů,¹⁰³ což bylo ustanovení se starobylými kořeny, symbolizující výkup z krevní msty.¹⁰⁴ Co se týče nutné obrany, bylo stanoveno, že je přirozeným právem „před násilnou mocí se hájiti a brániti“.¹⁰⁵

Obdobnou úpravu znalo i právo římské, podle kterého mohl být zabit každý zloděj chycený při činu, později jen zloděj dopadený v noci (*fur nocturnus*), jak ostatně uvádí již Zákon dvanácti desek, za dne pak mohl být zabit jen ten, který se bránil se zbraní.¹⁰⁶

Stejným trestem jako zloději byli také trestáni jejich spolupachatelé a další účastníci, včetně těch, kteří jim pomáhali radou i skutkem, ukrývali je, přijímali od nich kradené věci. Výslovně je také zmiňován vědomý prodej a vědomá koupě

⁹⁸ Viz K. Malý, Trestní právo..., zvl. s. 208–210.

⁹⁹ „A kdožkoli čest ztratí a cti odsouzen bude: s takovým každý má se vystříhati kvasiti, jako se zrádcím“. Práva městská..., s. 315, čl. N 3, odst. 2. K významu cti nejnověji V. Knoll, Legal personality..., s. 60–61.

¹⁰⁰ Zloděj se stal osobou bezecnou a nemohl prováďet ani být svědkem u některých právních úkonů (například zřízení testamentu). M. Bartošek ve své encyklopedii uvádí v hesle *infamis* jako další důsledek snížení cti nemožnost účastnit se volebních shromáždění (*ius suffragii*) nebo právo zastávat úřady (*ius honorum*). M. Bartošek, Encyklopedie..., s. 130.

¹⁰¹ Práva městská..., s. 350, čl. P 18.

¹⁰² Práva městská..., s. 350, čl. P 29.

¹⁰³ Práva městská..., s. 350, čl. P 20.

¹⁰⁴ Viz také K. Malý, Trestní právo..., s. 155.

¹⁰⁵ Práva městská..., s. 5, čl. A 2, odst. 6.

¹⁰⁶ Gaius 3.202; M. Bartošek, Encyklopedie..., s. 118; M. Bartošek, Dějiny..., s. 130.

kradených věcí, půjčování věcí usnadňujících krádež, výroba paklíčů a poskytování krytí při samotné akci.¹⁰⁷

I zde najdeme obdobnou úpravu v římském právu. Již Gaius upozorňuje na to, že stejně jako zloději mají být trestáni také ti, kteří pracují k uskutečnění krádeže – například když někdo vyrazí oběti z ruky peníze, aby je jiný mohl sebrat¹⁰⁸ nebo jestliže někdo mávne červeným hadrem, aby splasil stádo, které se tak snadno stane kořistí jiného.¹⁰⁹ Je zajímavé, že římstí právníci odlišovali úmysl – jestliže nebylo splaseno stádo proto, aby mohlo být jiným ukradeno, ale z (hloupého) žertu, potom se neužila žaloba z krádeže, ale žaloba na zničení věci podle akvilského zákona. Podobné pravidlo bylo včleněno i do justiniánských Institucí, přičemž bylo rozšířeno o případy zapůjčení věci k uskutečnění krádeže. Naopak pak bylo zdůrazněno, že z krádeže nebude žalován ten, kdo ke krádeži přispěl pouhou radou.¹¹⁰

¹⁰⁷ Např. Práva městská..., s. 226, čl. H 11, odst. 3, s. 345, čl. O 30, s. 346–347, čl. P 5–6.

¹⁰⁸ Dig. 9.2.27.21; český překlad viz P. Dostálík, Texty..., s. 114.

¹⁰⁹ „Cum eo, qui pannum rubrum ostendit fugavitque pecus, ut in fures incideret, si quidem dolo malo fecit, furti actio est: sed et si non furti faciendi causa hoc fecit, non debet impunitus esse lusus tam perniciosus: idcirco labeo scribit in factum dandam actionem.“ Je možno toho, kdo ukázal červený prapor, aby se dobytek splasil a dostal se tak do rukou zlodějí, jestliže tak učinil se zlým úmyslem, žalovat (pomocí actio furti) z krádeže. Ale třebaže by to nebylo učiněno s úmyslem krást, nemá zůstat nepotrestána tak nebezpečná hra: a proto Labeo píše, že má být dána žaloba in factum. Dig. 47.2.50.4; Ulpianus 37 ad ed.

¹¹⁰ „Interdum furti tenetur qui ipse furtum non fecerit: qualis est cuius ope et consilio furtum factum est. in quo numero est qui tibi nummos excussit, ut alius eos raperet, aut obstitit tibi, ut alius rem tuam surriperet, vel oves aut boves tuas fugaverit, ut alius eas exciperet: et hoc veteres scripserunt de eo qui panno rubro fugavit armentum. sed si quid eorum per lasciviam, et non data opera ut furtum admitteretur, factum est, in factum actio dari debet. at ubi ope Maevii Titius furtum fecerit, ambo furti tenentur. ope consilio eius quoque furtum admitti videtur, qui scalas forte fenestris supponit aut ipsas fenestras vel ostium effringit, ut alius furtum faceret, quive ferramenta ad effringendum aut scalas, ut fenestris supponerentur, commodaverit, sciens cuius gratia commodaverit. certe qui nullam operam ad furtum faciendum adhibuit, sed tantum consilium dedit atque hortatus est ad furtum faciendum, non tenetur furti. Hi qui in parentum vel dominorum potestate sunt si rem eis subripiant, furtum quidem illis faciunt et res in furtivam causam cadit nec ob id ob ullo usucapi potest antequam in domini potestatem revertatur; sed furti actio non nascitur, quia nec ex alia ulla causa potest inter eos actio nasci: si vero ope consilio alterius furtum factum fuerit, quia utique furtum committitur, convenienter ille furti tenetur, quia verum est, ope consilio eius furtum factum esse.“ Také může být žalován z krádeže i ten, kdo žádnou krádež nespáchal. A to je ten, jehož pomocí je krádež spáchána. A mezi takové se počítá také ten, kdo tobě vyrazí (z ruky) peníze, aby je jiný mohl zachytit nebo jestliže tobě překáží, aby jiný mohl tvou věc odejmout nebo který donutí tvé ovce nebo krávy k útěku, aby je jiný mohl pochyťat. A zde psali republikánští právníci o tom, který červeným praporem přiměl stádo k útěku. Ale jestliže rozpustilostí někoho je učiněna krádež a ne díky jeho záměrnému přičinění, je nutné v takovém případě použít actio facti (žalobu na náhradu škody pozn. aut.). Naproti tomu

Podíl jednotlivých pachatelů či účastníků trestného činu na deliktu samotném tak nebyl příliš důležitý, neboť spolupachatelé i účastníci odpovídali podle Koldínova zákoníku za spáchaný čin ve stejném rozsahu jako hlavní pachatel a byli proto i stejně trestáni. Ostatně teprve v pozdním středověku se v souvislosti s postupující individualizací a subjektivizací trestní odpovědnosti v některých oblastech, nejprve zvláště italských, podléhajících většímu vlivu římského práva postupně měnila situace a jednotlivci byli trestáni podle skutečného rozsahu své účasti na trestné činnosti. S tímto vývojem také souvisí církevní penitenciární praxe směřující k individualizaci hříchu a s ním spojeného pokání. Přes tuto přísnost však bylo zdůrazněno v několika ustanoveních, že za zločin odpovídá pouze pachatel a ostatní účastníci a nikdo jiný.¹¹¹ Mimo jiné se přitom Koldín odvolává na ustanovení císařů Arcadia a Honoria, kteří ustanovili, „aby tu bylo trestání, kdežby se vina našla. Děti pak aneb přátelé toho, kterýžby se nějakého skutku zlého dopustil, pokuty na něho neponesau, to jest, syn nepravosti otce svého účastníkem nebude, a pomsty za otce svého neponese“.¹¹² Jde o citaci převzatou z římského práva.¹¹³ Podle Digest bylo možno (pokutou) za delikt stíhat toliko pachatele a ne jeho dědice: „Si poena alicui irrogatur, receptum est commenticio iure, ne ad heredes transeat. cuius rei illa ratio videtur, quod poena constituitur in emendationem hominum: quae mortuo eo, in quem constitui videtur, desinit.“¹¹⁴

tam, kde pomocí Maevia bude Titius moci spáchat krádež, budou oba dva žalováni z krádeže. Má se zato, že pomocí umožnil krádež také ten, kdo žebřík přistavil pod okna nebo kdo samotná okna nebo dveře vyloží, aby jiný mohl spáchat krádež nebo který zapůjčí tyče k vyrazení dveří nebo žebřík k postavení pod okna, jestliže ví, za jakým účelem byly žebřík nebo tyče zapůjčeny. A zajisté, jestliže se někdo nijak nepříčinil k tomu, aby byla krádež spáchána, ale dal pouhou radu, kterou povzbudil jiného ke spáchání krádeže, nebude žalován z krádeže. Inst. 4.11–12. O významu pomoci při krádeži pro římskoprávní institut furta také W. Dajczak – T. Giaro – F. Longschamps de Bériar, Prawo rzymskie. U podstaw praw prywatnych. Warszawa 2009, s. 530 a nás.

¹¹¹ Např. Práva městská..., s. 303, čl. M 14, M 16, odst. 1.

¹¹² Práva městská..., s. 303, čl. M 15.

¹¹³ „Propinquos notos familiares procul a calumnia submovemus, quos reos sceleris societas non facit: nec enim ad finitas vel amicitia nefarium crimen admittunt.“ Osoby blízké, známé a příbuzné dále vyjímáme ze stíhání za trestný čin calumnie, jestliže nejednali ve zločinném spolčení s obžalovanými: neboť ani příbuzenství nebo přátelství neznamená dopustit se zločinu. CJ.9.47.22.1: Imperatores Arcadius, Honorius; J. Štěpán, Studie..., s. 39, 114.

¹¹⁴ Jestliže je někomu uložena pokuta, je přijímáno nově vynalezené právo, aby (pokuta) nepřecházela na dědice. A díky tomu se má zato, že trest byl ustanoven k napravení lidí, a

Dědicové pachatele však byli žalovatelní pro obohacení z krádeže, pokud „otec peníze obecní aneb jiné věci cizí do statku svého nenáležitě vnesl, k užítku svému je obrátil a tím statek svůj zlepšil“, neboť „žádný podle práva s škodou a ublížením jiného bohatnauti nemá.“¹¹⁵ Účelem tedy bylo jak zabránit neoprávněnému obohacení dědiců pachatele, tak současně i odškodnění či restituci ve prospěch poškozených. Obdobně i v římském právu, pokud byla kradená věc nalezena u pachatelova dědice, nemohl být tento sice žalován z krádeže, musel však vydat věc, kterou zdědil po zloději.¹¹⁶ Stejně tak bylo podle Digest možno dědice toho, kdo spáchal *crimen peculatus* a *crimen reperundarum* žalovat na to, oč se trestného činu (*crimina*) obohatil. Stejně tak bylo možno žalovat dědice zloděje.¹¹⁷

Vlastnické právo k ukradené věci zůstávalo ve své podstatě zachováno okradenému. Jak již bylo výše řečeno, nikdo si nesměl osobovat ani přivlastňovat cizí věc a okradený vlastník tak měl právo na vrácení ukradené věci. Kradené věci, zabavené u pachatele, měly být vydány původním vlastníkům.¹¹⁸ Pokud došlo k tomu, že byla kradená věc prodána, měla být okradenému oprávněnému vlastníkovi vydána, přičemž její neoprávněný držitel nemohl po něm požadovat žádnou platbu.¹¹⁹

Když však někdo nevědomky koupil kradenou věc a prokázal svou dobrou víru, mohl zůstat ve vlastnictví této věci, pokud uvedl, od koho věc koupil. Pokud se jednalo o osobu se zachovalou ctí, která nemohla věc koupit bezelstně a nebyla

v případě toho, kdo zemřel, pokuta zaniká. Dig. 48.19.20 Paulus 18 ad plaut.; J. Štěpán, Studie..., s. 114.

¹¹⁵ Práva městská..., s. 303–304, čl. M 16, odst. 2.

¹¹⁶ „Sicuti poena ex delicto defuncti heres teneri non debeat, ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum pervenisset.“ Stejně jako by neměl dědic být odpovědný za pokutu z deliktu zůstavitele, právě tak nesmí mít zisk, z toho, že na něj přejde ukradená věc. Dig. 50.17.38; Pomponius 29 ad sab.; J. Štěpán, Studie..., s. 114.

¹¹⁷ „Publica iudicia peculatus et de residuis et repetundarum similiter adversus heredem exercentur, nec immerito, cum in his quaestio principalis ablatae pecuniae moveatur.“ Stejně tak veřejné žaloby z trestného činu *peculatus* a *de residuis* a *de repetundarum* mohou být také připuštěny proti dědici, a toto není nerozumné, protože se v těchto trestných činech nakládá s ukradenými penězi. Dig. 48.13.16.; Papinianus 36 quaest.

¹¹⁸ Práva městská..., s. 348, čl. P 10–11.

¹¹⁹ Práva městská..., s. 349, čl. P 15.

schopna jmenovat osobu, od které ji koupila, byla povinna vydat věc oprávněnému vlastníkovi, ale bez poškození své cti.¹²⁰

Jinak tomu bylo v římském právu, kde již Zákon dvanácti desek uvádí kradenou věc mezi věcmi nezpůsobilými k vydržení. A to, jak výslovně uvádí Gaius, bylo ne proto, aby se vlastníkem věci nemohl stát zloděj, protože nemůže nabytí vlastnictví pro nedostatek spravedlivého důvodu nabytí věci (*iustus titulus*), ale proto, aby se vlastníkem nestal ten, kdo by, třeba i v dobré víře, věc od zloděje koupil.¹²¹

Do kapitoly věnované krádežím byla Koldínem zařazena i pasáž, upravující nález věci cizí. Jejím zatajením by se nálezce ve své podstatě dopustil krádeže. Je přitom také pravděpodobné, že někteří z dopadených zlodějů či účastníků krádeže tvrdili, že kradenou věc někde našli. Žádný nálezce si nemohl nalezenou věc nechat, byl povinen ji vydat vlastníkovi, který mu byl znám, respektive tomu, který se mu dostatečně prokázal jako její oprávněný vlastník tím, že mu „znamení jisté dal“.¹²²

Jak jsme dopředu předpokládali, podařilo se doložit římskoprávní vliv na Koldínův zákoník. Lze přitom rozlišit na jedné straně přímé převzetí, tedy recepci ustanovení Digest, na druhé pak užití římskoprávní terminologie, ale v pozměněném významu, tedy romanizaci městského práva. Lze se domnívat, že řada takovýchto ustanovení do Koldína pronikla z jeho zdrojů a nebyla přejat přímo.¹²³ Koldínovo dílo završuje proces recepcí římského práva v městském právu, přímo navazuje na knihu páraře Jana, třebaže Koldín pracoval s římskými texty jiným způsobem, což je vidět například na rozdíl mezi kvalitou a kvantitou u zloděje dobytka u práva římského a brněnského na straně jedné a v Koldínově práci na straně druhé.

Římské právo ovlivňovalo Koldína jednak po stránce obsahové, kde přejímá některé instituty římského práva a srovnává je se soudobým právem, jako v případě srovnání trestu za krádež „za starodávna“ s ustanoveními císaře

¹²⁰ Práva městská..., s. 225–226, čl. H 11, s. 349–350, čl. P 16.

¹²¹ Gaius II. 45 a 49.

¹²² Práva městská..., s. 350, čl. P 17.

¹²³ M. Boháček, Římské právo v právním vývoji..., s. 190–204.

Friedricha I. Cituje také latinské sentence, většinou konstituce císařů starověkého Říma, v přípisu městské rady starého města pražského císaři Rudolfovi II. odkazuje přímo na kodifikaci císaře Justiniána a vyzdvihuje její význam atd.

Zároveň se však Koldín drží římskoprávních vzorů i po stránce systematické – tak vykládá vedle krádeže o *actio rerum amotarum* a o povinnosti vydat zvířata, která se zaběhla na sousedův pozemek, stejně tak vedle sebe řadí krádež prostou a krádež dobytka, protože ve stejné souvislosti o nich hovoří i římskoprávní prameny.

Dosud nezodpovězenou otázkou zůstává, nakolik se Koldín při systematickém zpracování opíral o knihu písaře Jana, nebo zda se vracel přímo k antickým pramenům. Zodpovězení této otázky však překračuje rámec příspěvku. Přesto lze zmínit, že i když se J. Štěpán domníval, že k přejímání římského práva do Koldínova zákoníku docházelo zejména prostřednictvím starších právních knih, zvláště pak knihy písaře Jana, ukazuje i jen bližší, i když rozsahově omezený, pohled do jeho práce, že tomu tak vždy není.¹²⁴ Další autoři, jako M. Boháček, J. Hobza a F. Čáda, předpokládají spíše zprostředkování římskoprávních znalostí prostřednictvím středověkých právních učebnic či jiných zákonů.¹²⁵ Nemáme žádné prameny, které by nás informovaly o tom, s jakými dalšími knihami konkrétně Koldín pracoval, jeho osobní knihovnu nejsme schopni rekonstruovat¹²⁶ a tak lze jen neurčitě předpokládat, že využíval to, co mu bylo v Praze k dispozici. Současně nesmíme zapomínat, že Pavel Kristián z Koldína získal univerzitní vzdělání, neboť na pražské univerzitě dosáhl jak bakalářského, tak i mistrovského gradu (1552), přičemž byl v roce 1561 dokonce zvolen děkanem. Byl také členem literární společnosti „*Sodalitas literaria*“ sdružující milovníky antiky. Následně od

¹²⁴ J. Štěpán dokládá u 14 ustanovení, která se objevují v tomto příspěvku, vliv římského práva, přičemž ale jen ve dvou případech je současně na totéž ustanovení doložen vliv brněnských sentencí (čl. P 3, M 14, odst. 2) a ve dvou případech pak vliv právní knihy staroměstské (čl. M 16, odst. 1, P 13). Viz J. Štěpán, *Studie...*, s. 40, 64, 65, 95, 114, 115.

¹²⁵ F. Čáda, *K recepci...*, zvl. s. 9–11, 45.

¹²⁶ O knihách v Koldínově majetku nemáme mnoho informací. Pramenem nám jsou jen soupisy jeho pozůstalosti. Zde se zmiňují nejprve nahoře v komoře „knihy neinventované jsou pro překážku compendium zřízení zemského, od Jeho Milosti Císařské dekretem zapověděného a již vytisknutého, aby se vůbec nevydávalo“. Posléze při prohlídce svršků tamtéž „Liber gestorum memorabilium ab initio mundi, Explicationes Spanngembergi, Biblia česká, Práva městská“. Práva městská..., s. 502, 504.

roku 1563 působil jako písař Nového Města pražského, v letech 1565 až 1584 zastával post kancléře staroměstské rady. Od roku 1584 se stal radním a několikrát zastával i purkmistrovský úřad.¹²⁷

Resume

This article studies the influence of roman private law and roman legal science upon the most famous and the most influential legal monument of the municipal law of the Late Middle Ages, The work of Mr. Kristian Koldin „Práva městská království Českého“. This influence is described with the help of crime theft. Particular provisions of the theft in the roman and czech municipal law was been compared and the outcome is that Koldin's work was greatly influenced by the roman law. Koldin uses not only legal definition (even in latine) taken from the roman law, but also he uses the same examples and institutions and finally he directly refers to the Corpus Iuris Civilis as the most important source of law for every christian king and kingdom.

¹²⁷ Srovnej literaturu citovanou v pozn. č. 1.

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta,
Katedra dejín štátu a práva

*Delicta privata a crimina publica
v rímskom práve*

(Zborník príspevkov z 12. konferencie právnych romanistov Slovenskej republiky
a Českej republiky, 21. – 23. máj 2010)

*Konferencia bola organizovaná v rámci riešenia grantového projektu VEGA
č. 1/0059/09 „Právna úprava civilných deliktov – riešenia a východiská
rímskych klasických právnikov a ich vplyv na vývoj moderného práva“.*

Košice, 2010

PREDHOVOR

V dňoch 21. – 23. mája 2010 zorganizovala Katedra dejín štátu a práva Právnickej fakulty UPIŠ v Košiciach v poradí už 12. konferenciu právnych romanistov Slovenskej republiky a Českej republiky. Na konferencii sa po prvýkrát zúčastnili zástupcovia všetkých aj verejných aj súkromných slovenských a českých právnických fakúlt, čo aj touto cestou organizátori mimoriadne oceňujú.

Téma konferencie „*Delicta privata a crimina publica v rímskom práve*“ umožnila autorom analyzovať jednotlivé protiprávne činy ako z hľadiska súkromného, tak aj verejného práva.

Výsledkom konferencie je predložený zborník. V jeho prvej časti sú zaradené príspevky, týkajúce sa súkromných deliktov, do druhej časti organizátori zaradili príspevky z oblasti verejného práva.

Vzhľadom na počet a rôznorodosť skúmania jednotlivých aspektov protiprávných činov, veríme, že príspevky, uverejnené v zborníku prispievajú k rozšíreniu vedomostí o skúmanej problematike u pedagogických pracovníkov, doktorandov a študentov a pomôžu im pri spracovaní bakalárskych, diplomových a doktorandských prác.

Odborný garant: doc. JUDr. Blažena Antalová, CSc.

Spolugarant: doc. JUDr. Vladimír Vrana, PhD.

Zostavovateľ:

doc. JUDr. Blažena Antalová, CSc.

Ing. Ladislav Soliar

Recenzenti:

Dr. h. c. prof. JUDr. Jozef Madliak, CSc.

JUDr. Ivana Šošková, PhD.

© 2010 Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho žiadnu časť nemožno reprodukovat', ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať bez súhlasu majiteľov práv.

Za odbornú a jazykovú stránku zborníka zodpovedajú autori jednotlivých príspevkov. Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

ISBN 978-80-7097-841-2